

TLIET ĠIRIEN TAS-SHUBIJA TAL-LVANT: L-UKRAJNA, IL-MOLDOVA U L-BELARUSSJA

Il-politika tal-UE dwar is-Sħubija tal-Lvant, li ġiet stabbilita fl-2009, tkopri sitt stati post-Sovjetiċi: l-Armenja, l-Ażerbajġan, il-Belarussja, il-Georgia, il-Moldova u l-Ukrajna. Is-sħubija nħolqot biex issostni l-isforzi ta' riforma politika, soċjali u ekonomika f'dawn il-pajjiżi, bl-għan li jżiedu d-demokratizzazzjoni u l-governanza tajba, is-sigurtà tal-enerġija, il-ħarsien tal-ambjent, u l-iżvilupp ekonomiku u soċjali. Il-membri kollha għajr il-Belarussja jipparteċipaw fl-Assemblea Parlamentari Euronest.

L-UKRAJNA

L-avvenimenti drammatiċi li seħħew fl-Ukrajna minn Novembru 2013 bdew bħala protesta pro-UE kontra d-deċiżjoni ta' Victor Yanukovych, il-President ta' dak iż-żmien, li ma jiffirmax il-Ftehim ta' Assoċjazzjoni mal-UE, li kien ġie inizjalat f'Marzu 2012. Dan il-moviment eventwalment wassal għal bidla fil-gvern u għal elezzjonijiet parlamentari f'Ottubru 2014, li fihom ħadu s-setgħa l-partiti favur l-Ewropa u favur ir-riforma.

Wara l-moviment Euromaidan, f'Marzu 2014 ir-Russja annessat lill-Krimea b'mod illegali, u l-parti tal-Lvant tal-Ukrajna daħlet f'kunflitt armat imkebbes mis-separatisti appoġġati mir-Russja. Skont in-NU, aktar minn 12 000 persuna nqatlu fl-Ukrajna mindu beda l-kunflitt^[1]. Dan jinkludi l-298 persuna li fis-17 ta' Lulju 2014 kienu qed jivvjaġġaw fuq it-titjira MH17 tal-Malaysian Airlines, li mietu meta l-ajruplan li kienu fuqu waqa' f'żona kkontrollata mis-separatisti.

Minkejja l-ftehimiet ta' Minsk maqbuli fl-2015, u t-twaqqif ta' formati ta' negozjar bħall-Grupp ta' Kuntatt Trilaterali (OSKE, Russja u Ukrajna) u l-format ta' Normandija (Russja, Ukrajna, Ġermanja u Franza), it-tifqigh perjodiku tal-ġlied xeħet dubju fuq is-sostenibilità tat-tregwa. L-UE rabtet is-sanzjonijiet ekonomiċi tagħha kontra r-Russja mal-konformità sħiħa min-naħa ta' Moska mal-ftehim ta' Minsk. Is-sanzjonijiet ilhom fis-seħħ minn dakinhar.

Fil-11 ta' Ġunju 2017, daħlet fis-seħħ is-sistema ta' vvjaġġar bla viża lejn l-UE għal ċittadini mill-Ukrajna li jkollhom passaport bijometriku u li jivvjaġġaw għal perjodu ta' mhux aktar minn 90 jum, għax l-Ukrajna ssodisfat il-parametri ta' referenza tal-pjan ta' azzjoni għal-liberalizzazzjoni tal-viża. Din is-sistema ta' vjaġġar għal żmien qasir mingħajr bżonn ta' viża għandha l-għan li tiffaċilita l-kuntatti bejn in-nies u ssaħħaħ ir-rabtiet kummerċjali, soċjali u kulturali bejn l-UE u l-Ukrajna^[2].

[1]<https://www.ohchr.org/Documents/Countries/UA/ReportUkraine16Nov2018-15Feb2019.pdf>

[2]https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage/4081/eu-ukraine-relations-factsheet_en

Il-Ftehim ta' Assoċjazzjoni dañal fis-señħ fl-1 ta' Settembru 2017, wara li kien ilu japplika b'mod proviżorju u parzjali mill-1 ta' Novembru 2014. Iż-Żona ta' Kummerċ Fieles Approfondita u Komprensiva (DCFTA), li hi waħda mill-elementi ewlenin tal-Ftehim ta' Assoċjazzjoni, saret operattiva għalkollox fl-1 ta' Jannar 2016.

Il-Ftehim ta' Assoċjazzjoni joffri opportunitajiet ekonomiċi ġodda kemm lill-UE kif ukoll lill-Ukrajna. Bħala riżultat, l-UE saħħet il-pożizzjoni tagħha bħala s-sieħba kummerċjali l-aktar importanti tal-Ukrajna. Fl-2018, il-kummerċ mal-UE kien jikkorrispondi għal 42 % tal-volum totali tal-kummerċ tal-Ukrajna^[3].

Fl-elezzjonijiet presidenzjali ta' April 2019, il-President Poroshenko tilef il-konfront presidenzjali ma' Volodymyr Zelensky, li hu wiċċ ġdid fix-xena politika. Il-President Zelensky xolja l-parlament u sejjah elezzjonijiet ta' malajr f'Lulju 2019. F'dawn l-elezzjonijiet parlamentari, il-partit tiegħu, "Qaddej tal-Poplu", rebaħ rebħa kbira ħafna li rriżultat f'maġġoranza assoluta ta' 254 sigġu mill-424 sigġu eliġibbli. B'riżultat ta' dan, il-membri tal-partit "Qaddej tal-Poplu" mlew il-karigi kemm tal-i-Speaker tal-Parlament (Dmytro Razumkiw) kif ukoll tal-Prim Ministru (Oleksyi Honcharuk).

L-UE wiegħdet ukoll pakkett ta' appoġġ ta' EUR 12.8 biljuni bħala għajnuna għall-proċess ta' riforma fl-Ukrajna, li EUR 2.81 biljun minnhom diġà ngħataw bħala assistenza makrofinanzjarja (MFA). Taħt aġenda ta' riforma ddefinita b'mod kongunt, l-UE qiegħda tissorvelja mill-qrib il-progress f'għadd ta' oqsma ta' prijorità: il-ġlieda kontra l-korruzzjoni, ir-riforma tal-ġudikatura, ir-riformi kostituzzjonali u elettorali, titjib fil-klima tan-negozju, l-effiċjenza enerġetika, u r-riforma tal-amministrazzjoni pubblika. It-tielet u l-aħħar ħlas parzjali ta' assistenza makrofinanzjarja, li jammonta għal EUR 600 miljun, ġie kkanċellat fit-18 ta' Jannar 2018 minħabba li l-Ukrajna naqset li tikkonforma mal-kundizzjonijiet stabbiliti. Madankollu, f'Lulju 2018, l-UE qablet dwar programm ġdid ta' assistenza makrofinanzjarja, ta' EUR 1 biljun^[4]. L-ewwel pagament parzjali ta' dan il-pakkett (EUR 500 miljun) sar f'Novembru 2018, wara li l-Ukrajna ssodisfat l-impenji ta' politika miftiehma mal-UE.

Fil-ħarifa tal-2014, il-Kummissjoni ħolqot [Grupp ta' Appoġġ għall-Ukrajna](#), li hu magħmul minn esperti mill-istituzzjonijiet tal-UE u l-Istati Membri, li jipprovdi koordinament u pariri lill-awtoritajiet Ukreni f'setturi ewlenin ta' riforma.

[Il-Missjoni ta' Konsulenza tal-Unjoni Ewropea għar-Riforma tas-Settur tas-Sigurtà Ċivili fl-Ukrajna \(EUAM\)](#), li ilha stabbilita fl-Ukrajna minn Diċembru 2014, tikkoordina l-appoġġ internazzjonali għas-settur tas-sigurtà ċivili, u flimkien mal-attivitajiet operazzjonali, tipprovdi konsulenza strateġika, inkluż taħriġ, lill-awtoritajiet Ukreni, dwar l-iżvilupp ta' servizzi tas-sigurtà sostenibbli, effiċjenti u b'obbligu ta' rendikont li jsaħħu l-istat tad-dritt.

A. Il-pożizzjoni tal-Parlament Ewropew

Fit-tmien leġislatura (2014-2019), il-Parlament Ewropew adotta dsatax-il riżoluzzjoni marbuta mal-Ukrajna. L-aktar waħda reċenti, dwar l-implimentazzjoni tal-Ftehim ta' Assoċjazzjoni tal-UE mal-Ukrajna, ġiet adottata fit-12 ta' Diċembru 2018. Il-Parlament

[3] [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2019/639307/EXPO_STU\(2019\)639307_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2019/639307/EXPO_STU(2019)639307_EN.pdf) – p. 21

[4] https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/mt/IP_18_6600

adotta riżoluzzjoni dwar is-sitwazzjoni fil-Baħar ta' Azov fil-25 ta' Ottubru 2018. Fl-2018, il-Parlament ta' wkoll il-Premju Sakharov għal-Libertà tal-Ħsieb lid-direttur tal-films Ukren, Oleg Sentsov, li ngħata sentenza ta' 20 sena f'ħabs fir-Russja talli pprotesta kontra l-okkupazzjoni illegali Russa tal-Krimea. Is-Sur Sentsov inġeles mill-ħabs f'Settembru 2019 u rċieva l-premjju fi Strasburgu f'Novembru ta' dik is-sena.

B. Kooperazzjoni interparlamentari

Fl-ambitu tal-attivitajiet tiegħu ta' appoġġ għad-demokrazija, il-Parlament Ewropew qed jimplementa wkoll programm ambizzjuż ta' tishih tal-kapaċità għall-parlament tal-Ukrajna, il-Verkhovna Rada. Dawn l-isforzi jibnu fuq ir-rakkomandazzjonijiet imfassla bħala parti mill-missjoni ta' valutazzjoni tal-ħtiġijiet imwettqa minn Pat Cox, ex-President tal-Parlament Ewropew, bejn Settembru 2016 u Frar 2017.

Il-Parlament huwa responsabbli wkoll għat-tmexxija ta' proċess ta' medjazzjoni, id-Djalogu Jean Monnet, li jlaqqa' lill-iSpeaker tal-Verkhovna Rada mal-mexxejja tal-fazzjonijiet politiċi biex isegwu l-implimentazzjoni ta' dawn ir-rakkomandazzjonijiet.

L-oqfsa legali tal-Parlament għall-appoġġ u t-tishih tal-kapaċità huma l-Memorandum ta' Qbil, iffirmit mal-Verkhovna Rada fit-3 ta' Lulju 2015, u l-Ftehim ta' Kooperazzjoni Amministrattiva, iffirmit mis-Segretarji Ġenerali taż-żewġ legiżlaturi f'Marzu 2016.

Id-disa' laqgħa tal-Kumitat Parlamentari ta' Assoċjazzjoni UE-Ukrajna saret fit-13 u fl-14 ta' Marzu 2019 fi Strasburgu. Fid-dikjarazzjoni finali u r-rakkomandazzjonijiet, il-Kumitat itenni l-appoġġ qawwi tiegħu għas-sovranià u l-integrità territorjali tal-Ukrajna fi ħdan il-fruntieri tagħha li huma rikonoxxuti internazzjonalment. Huwa rrikonoxxa l-isforzi ta' riforma li saru mill-2014, minkejja l-kundizzjonijiet sfavorevoli ħafna. Tenna wkoll li għieda effettiva kontra l-korruzzjoni hija fundamentali għas-suċċess tal-proċess sħiħ ta' riforma u t-tlestija tar-riforma tal-ġustizzja^[5].

C. Osservazzjoni elettorali

Il-Parlament Ewropew kien attiv ħafna fl-osservazzjoni tal-elezzjonijiet fl-Ukrajna, u bagħat missjonijiet ta' osservazzjoni fl-2014-2015 għall-elezzjonijiet presidenzjali, parlamentari u lokali, u fl-2019 għall-elezzjonijiet presidenzjali u parlamentari.

L-elezzjonijiet tad-Duma Russa saru fit-territorju kollu tal-Krimea fit-18 ta' Settembru 2016, iżda ma għewx osservati mill-Uffiċċju għall-Istituzzjonijiet Demokratiċi u d-Drittijiet tal-Bniedem (ODIHR) tal-Organizzazzjoni għas-Sigurtà u l-Kooperazzjoni fl-Ewropa (OSKE). Fit-18 ta' Marzu 2018 saru wkoll elezzjonijiet presidenzjali Russi fil-Krimea, li għibdu l-kundanna u wasslu għall-adozzjoni ta' sanzjonijiet godda mill-UE^[6]. Fil-11 ta' Novembru 2018, saru "elezzjonijiet presidenzjali u parlamentari" fir-reġjuni tal-Lvant tal-Ukrajna. L-UE ma rrikonoxxietx dawn l-elezzjonijiet, u kkunsidrathom bħala elezzjonijiet li jmorru kontra l-forma u s-sustanza tal-ftehimiet ta' Minsk.

[5] <http://www.europarl.europa.eu/delegations/en/d-ua/activities/inter-parliamentary>

[6] <https://www.consilium.europa.eu/mt/press/press-releases/2018/05/14/ukraine-eu-adds-five-persons-involved-in-the-organisation-of-russian-presidential-elections-in-illegally-annexed-crimea-and-sevastopol-to-sanctions-list/>

IL-MOLDOVA

Fis-27 ta' Ġunju 2014, l-UE u l-Moldova ffirmaw Ftehim ta' Assoċjazzjoni, inkluż Ftehim ta' Kummerċ Fieles Approfondit u Komprensiv (DCFTA), li daħal fis-seħħ f'Lulju 2016. Il-Ftehim ta' Assoċjazzjoni jsaħħaħ ir-rabtiet politiċi u ekonomiċi tal-Moldova mal-UE. Dan joffri pjan ta' riforma f'oqsma essenzjali għall-governanza tajba u l-iżvilupp ekonomiku u jsaħħaħ il-kooperazzjoni f'diversi setturi. Bl-iffirmar tal-ftehim, il-Moldova impenjat ruħha li tirriforma l-politiki domestiċi tagħha abbażi tal-liġijiet u l-prattika tal-UE. Il-pjan direzzjonali għall-implimentazzjoni tal-Ftehim ta' Assoċjazzjoni huwa definit fl-Aġenda ta' Assoċjazzjoni 2017-2019 riveduta adottata f'Awwissu 2017, bi 13-il prijorità ewlenija. Sabiex iwettaq din l-aġenda ambizzjuża, il-pajjiż igawdi minn appoġġ sostanzjali tal-UE.

F'April 2014, il-Moldova saret l-ewwel pajjiż tas-Sħubija tal-Lvant li bbenefikat minn sistema ta' vjaġġar mingħajr viża. Wara skandlu tal-frodi bankarja fl-2014, l-assistenza tal-UE giet sospiza temporanjament. Madankollu, wara li ntlahaq ftehim fi tmiem l-2016 dwar programm bejn il-Moldova u l-Fond Monetarju Internazzjonali (FMI), li l-oġettiv prinċipali tiegħu kien li jstabilizza s-settur bankarju fil-Moldova, l-UE reġgħet bdiet tagħti appoġġ baġitarju. L-assistenza bilaterali għall-Moldova taħt l-Istrument Ewropew ta' Vicinat (ENI) varjat minn EUR 335 miljun għal EUR 410 miljun matul il-perjodu 2014-2017. Il-programm pluriennali l-ġdid tal-UE għall-2017-2020 (bejn EUR 284 miljun u EUR 348 miljun) ġie adottat f'Settembru 2017 u jiffoka fuq is-setturi ta' prijorità li ġejjin: l-iżvilupp ekonomiku u l-opportunitajiet tas-suq; it-tiżni tal-istituzzjonijiet u l-governanza tajba, inkluż l-istat tad-dritt u s-sigurtà; il-konnettività, l-effiċjenza fl-użu tal-enerġija, l-ambjent u t-tibdil fil-klima; u l-mobilità u l-kuntatti bejn il-persuni.

L-elezzjonijiet parlamentari tal-Moldova fl-2014 wasslu għal koalizzjoni ta' Liberali u Demokratiċi, għalkemm il-Partit Soċjalista pro-Russu sar l-akbar partit. Madankollu, il-kompożizzjoni tal-gvern inbidlet diversi drabi, filwaqt li anke l-affiljazzjonijiet tal-partiti fil-Parlament inbidlu b'mod drammatiku, u dan biddel ix-xenarju politiku u enfasizza l-instabbiltà politika tal-pajjiż. Il-kandidat pro-Russu tal-Partit Soċjalista, Igor Dodon, rebaħ l-elezzjonijiet presidenzjali fil-ħarifa 2016.

Il-koalizzjoni governattiva adottat liġi elettorali ġdida f'Lulju 2017, bidla minn sistema proporzjonali għal waħda mħallta, b'51 MP eletti f'kostitwenzi b'membri wieħed u b'50 MP eletti b'vot proporzjonali, dan minkejja l-opinjoni negattivi tal-Kummissjoni ta' Venezja, l-ODIHR tal-OSKE u diversi mexxejja tal-UE. L-elezzjonijiet parlamentari ta' Frar 2019 reġgħu ntrebħu mill-Partit Soċjalista (35 sigġu): warajh ġew il-Partit Demokratiku (30 sigġu), il-blokk ACUM (26 sigġu) u l-Partit Şor (7 sigġijiet). F'Ġunju 2019 giet fformata gvern ta' koalizzjoni li jiġbor flimkien lil ACUM u l-Partit Soċjalista, taħt il-Prim Ministru Maia Sandu.

Sfida maġġuri għall-Moldova tibqa' l-kwistjoni tar-reġjun separatista tat-Transnistrija, li b'mod unilaterali ddikjara l-indipendenza. L-UE tipparteċipa bħala osservatur fil-proċess tan-negozjati 5+2 dwar ir-riżoluzzjoni tal-kunflitt Transnistrijan, u tkompli tappoġġa soluzzjoni komprensiva u paċifika msejsa fuq is-sovranietà u l-integrità territorjali tal-Moldova bi status speċjali għat-Transnistrija. Barra minn hekk, reġgħu dehru t-tensjonijiet politiċi bejn Chisinau u Comrat, il-belt kapitali ta' Gagauzia, minn żmien għal żmien, minħabba l-istatus speċjali ta' Gagauzia.

A. Il-pożizzjoni tal-Parlament Ewropew

Fl-4 ta' Lulju 2017, il-Parlament Ewropew adotta [l-pożizzjoni](#) tiegħu dwar il-proposta tal-Kummissjoni li tagħti massimu ta' EUR 100 miljun f'assistenza makrofinanzjarja lill-Moldova. Il-Parlament enfasizza li din l-assistenza għandha tgħin biex jiġi appoġġat l-iżvilupp ekonomiku u soċjali tal-Moldova, u saħaġ li r-rispett lejn mekkaniżmi demokratiċi effettivi, inkluża sistema parlamentari u l-istat tad-dritt, ikun prekundizzjoni għall-għoti ta' assistenza makrofinanzjarja. F'Lulju 2018, l-ewwel pagament parzjali tal-assistenza makrofinanzjarja ġie ffrizat wara l-invalidazzjoni tal-elezzjonijiet lokali fil-kapitali Chisinau, meta dawn intrebħu mill-kandidat tal-oppożizzjoni Andrei Nastase.

B. Kooperazzjoni interparlamentari

Ir-relazzjonijiet bejn l-UE u l-Moldova ġew formalizzati fl-2014 bl-iffirmar tal-Ftehim ta' Assoċjazzjoni. L-ewwel laqgħa tal-Kunsill ta' Assoċjazzjoni UE-Moldova saret fis-16 ta' Marzu 2015 u s-sitt laqgħa tal-Komitat Parlamentari ta' Assoċjazzjoni UE-Moldova saret f'April 2018 f'Chisinau^[7]. Fid-dokument tad-dikjarazzjoni finali u r-rakkomandazzjonijiet, il-Komitat heġġeġ lill-istituzzjonijiet tal-Moldova biex jiffukaw fuq żieda fil-prosperità u fuq it-tisħiħ tal-istat tad-dritt, kif ukoll biex ikomplu jaħdmu fuq l-implimentazzjoni tal-Ftehim ta' Assoċjazzjoni / Żona ta' Kummerċ Fieles Approfondita u Komprensiva. Il-Komitat enfasizza r-rwol li għandha s-soċjetà ċivili fil-monitoraġġ tal-implimentazzjoni tal-Ftehim ta' Assoċjazzjoni u fakkar fl-importanza li jiġu żgurati l-pluraliżmu tal-midja, il-protezzjoni tal-midja indipendenti u l-libertà tal-espressjoni. Fl-aħħar nett, tpoġġa enfasi partikolari fuq il-ġlieda kontra l-korruzzjoni u l-ħasil tal-flus u l-ħtieġa li tiġi promossa ġudikatura imparzjali u li taħdem tajjeb.

C. Osservazzjoni elettorali

Il-Parlament ġie mistieden josserva kull waħda mill-elezzjonijiet parlamentari ta' dan l-aħħar fil-Moldova. Id-delegazzjoni tiegħu osservat ukoll l-elezzjoni presidenzjali tal-2016. Fi Frar 2019, il-Parlament osserva l-elezzjonijiet parlamentari tal-Moldova u ddikjara li l-votazzjoni saret mingħajr incidenti kbar u kienet generalment ġestita b'mod tajjeb. Madankollu, kien hemm tħassib dwar rapporti dwar iċ-ċittadini li qed jifhallsu biex jivvutaw għal partiti partikolari f'moviment organizzat ta' votanti b'xarabank minn Transnistria. Ir-rapport preliminari tal-ODIHR innota li l-kampanja kienet imċappsa b'allegazzjonijiet ta' pressjoni fuq l-impjegati pubbliċi, indikazzjonijiet qawwija ta' xiri ta' voti u l-użu ħażin ta' riżorsi tal-Istat.

IL-BELARUSSJA

F'dawn l-aħħar għexieren ta' snin, ir-relazzjonijiet tal-UE mal-Belarusija f'xi waqtiets kienu diffiċli, minħabba l-ksur kostanti tad-drittijiet ċivili u tal-bniedem fil-pajjiż. Mill-2015 'l hawn, madankollu, il-Belarusija wriet attitudni aktar miftuħa lejn l-UE u s-Sħubija tal-Lvant. Ir-relazzjonijiet tagħha mal-pajjiżi tal-punent tjebru, u kellha rwol importanti bħala l-ospitant tat-taħditiet dwar il-kriżi fl-Ukrajna, li fihom l-UE kellha r-rwol ta' medjatur. B'rispons, l-UE impenjat ruħha favur politika ta' "involvement kritiku" mal-Belarusija, kif deskritt fil-[konklużjonijiet](#) tal-Kunsill tal-15 ta' Frar 2016.

[7]http://www.europarl.europa.eu/cmsdata/141500/1150543-5_VE.pdf

Filwaqt li l-UE tikkundanna l-ksur tad-drittijiet tal-bniedem fil-Belarussja, li huwa ddokumentat sew, xorta waħda tixtieq aktar involviment u kooperazzjoni settorjali ma' dan il-pajjiż, bil-kundizzjoni li r-relazzjoni tkun ibbażata fuq valuri komuni u rispett għal-libertajiet fundamentali universali, l-istat tad-dritt u d-drittijiet tal-bniedem, anke fir-rigward tal-piena tal-mewt.

Fil-25 ta' Frar 2016 il-Kunsill iddeċieda li ma jipprolongax il-miżuri restrittivi għal 170 persuna u tliet kumpaniji li l-kwotazzjonijiet tagħhom fil-Borża digà kienu ġew sospiżi. Madankollu, il-Kunsill estenda l-miżuri l-oħra pre-eżistenti, inkluż embargo fuq l-armi, iffriżar tal-assi u projbizzjoni tal-ivvjaġġar imposti fuq erba' persuni elenkati b'konnessjoni mal-għajbien mhux solvut ta' żewġ politiċi tal-oppożizzjoni, negozjant u ġurnalista. Il-Kunsill estenda l-miżuri restrittivi sat-28 ta' Frar 2020^[8].

Id-Djalogu dwar id-Drittijiet tal-Bniedem UE-Belarussja reġa' beda f'2016, u l-aktar laqgħat reċenti saru f'Lulju 2017. Sabiex jiġi provdut forum għal djalogu politiku fil-livell ta' uffiċjali anzjani, fl-2016 ġie stabbilit il-Grupp ta' Koordinament UE-Belarussja. L-għan ewlieni ta' dan il-korp hu li jorjenta l-koperazzjoni bejn l-UE u l-Belarussja u jissorvelja l-iżvilupp ulterjuri tar-relazzjonijiet. F'April 2018 il-grupp iltaqa' għall-ħames darba: l-UE tenniet il-ħtieġa għal riforma komprensiva tal-leġiżlazzjoni elettorali u l-oppożizzjoni għall-piena tal-mewt^[9].

Il-Belarussja tipparteċipa b'mod proattiv fil-formati bilaterali u multilaterali tas-Sħubija tal-Lvant. In-negozjati dwar Sħubija għall-Mobilità ġew konklużi fl-2017, u bħalissa għaddej in-negozjar ta' ftehimiet dwar il-faċilitazzjoni tal-viżi u dwar ir-riammissjoni. Iż-żewġ naħat qed jikkonkludu diskussjonijiet dwar il-prijoritajiet tas-sħubija, li se jkun l-ewwel dokument li se jiġi ffirmat bejn il-Belarussja u l-UE.

Minkejja l-progress li ma jistax jiġi miċħud, is-sitwazzjoni għadha inkwetanti f'dak li jirrigwarda d-drittijiet tal-bniedem. Il-mewġa ta' protesti li nfixxet mal-Belarussja fi Frar u f'Marzu 2017 immarkat punt ta' bidla ieħor fir-relazzjonijiet bilaterali. L-UE kkundannat bil-qawwa t-trażżin tad-dimostranti paċifiċi. Barra minn hekk, fil-Belarussja ġew iġġustizzjati żewġ priġunieri fl-2017 u erba' oħra fl-2018. Dan għadu l-uniku pajjiż fil-kontinent Ewropew li jwettaq il-piena kapitali. B'mod regolari jissemmew dibattiti dwar moratorju fuq il-piena tal-mewt, bil-għan li possibilment tiġi abolita, madankollu s'issa għadu ma sar xejn.

A. Il-pożizzjoni tal-Parlament Ewropew

Il-Parlament Ewropew adotta sensiela ta' riżoluzzjonijiet li kkritikaw lill-Belarussja minħabba l-priġunieri politiċi li għandha, il-limitazzjonijiet tagħha fuq il-libertà tal-mezzi tax-xandir u fuq is-soċjetà ċivili, in-nuqqas ta' rispett tagħha lejn id-drittijiet tal-bniedem, inkluża ż-żamma tal-piena tal-mewt, u l-elezzjonijiet parlamentari difettużi tagħha. Fir-riżoluzzjoni tiegħu tad-19 ta' April 2018, il-Parlament esprima appoġġ għall-impenn kritiku tal-UE mal-Belarussja, sakemm dan ikun ikkundizzjonat fuq passi konkreti lejn id-demokratizzazzjoni u r-rispett għal-libertajiet fundamentali u d-drittijiet tal-bniedem. B'mod partikolari, ir-riżoluzzjoni stiednet lill-Belarussja tingħaqad ma' moratorju dinji fuq

[8] <https://www.consilium.europa.eu/mt/press/press-releases/2019/02/25/belarus-eu-prolongs-arms-embargo-and-sanctions-against-4-individuals-for-one-year/>

[9] https://eeas.europa.eu/delegations/belarus_en/43689/EU-Belarus%20Coordination%20Group%20met%20for%20the%20fifth%20time

il-piena tal-mewt bħala l-ewwel pass lejn abolizzjoni permanenti. Fir-riżoluzzjoni tiegħu tal-4 ta' Ottubru 2018, il-Parlament ikkundanna għal darb' oħra l-fastidju u d-detenzjoni ta' ġurnalisti u xandara indipendenti, u tenna talbiet biex jissaħħu r-rispett tal-prinċipji demokratiċi, l-istat tad-dritt, u d-drittijiet tal-bniedem u l-libertajiet fundamentali.

B. Kooperazzjoni interparlamentari

Il-Parlament Ewropew ma jirrikonoxxi l-Assemblea Nazzjonali tal-Belarussja minhabba l-mod kif isiru l-elezzjonijiet f'dan il-pajjiż. Konsegwentement, m'għandux relazzjonijiet bilaterali ma' dik l-Assemblea. Minflok, id-Delegazzjoni tal-Parlament għar-relazzjonijiet mal-Belarussja tiltaqa' regolarment ma' membri tal-oppożizzjoni u tas-soċjetà ċivili tal-Belarussja biex tiddiskuti l-iżviluppi politiċi u ekonomiċi fil-pajjiż. L-issodisfar tal-istandards tal-OSKE għall-elezzjonijiet hu prekondizzjoni għall-ammissjoni tal-Belarussja fl-Assemblea Parlamentari Euronest. Dan ifisser li sakemm jintlaħqu l-istandards demokratiċi għall-elezzjonijiet parlamentari, il-Membri tal-Parlament tal-Belarussja ma jistgħux jipparteċipaw fl-Assemblea Parlamentari Euronest jew fl-organi differenti tagħha. Madankollu, id-delegazzjonijiet tal-Parlament Ewropew ivvjaġġaw lejn il-Belarussja diversi drabi, pereżempju f'Ġunju 2015, f'Lulju 2017 u f'Ottubru 2018.

C. Osservazzjoni elettorali

Il-Belarussja ilha mill-2001 ma tistieden lill-Parlament Ewropew josserva l-elezzjonijiet. L-aħħar elezzjonijiet parlamentari saru fil-11 ta' Settembru 2016, u saru missjonijiet ta' osservazzjoni elettorali min-naħa tal-ODIHR tal-OSKE u tal-Assemblea Parlamentari tal-Kunsill tal-Ewropa (PACE). L-elezzjonijiet parlamentari li jmiss huma skedati li jsiru fis-17 ta' Novembru 2019.

Mario Damen
11/2019

